

Idee ekonomiczne Ibn Chalduna - ojca socjologii

Ibn Chaldun (732 - 808 n.e.) (1332 - 1406 n.e.)

Podsumowanie badań

Ibn Chaldun pozostaje jedną z jaśniejszych gwiazd, które przyczyniły się do wzbogacenia cywilizacji, socjologii i myśli ekonomicznej. Uważany jest za najważniejszą i najbardziej wpływową postać w dziedzinie historii i socjologii. Aby zrozumieć i docenić osiągnięcia Ibn Chalduna, musimy przyjrzeć się jego życiu, teoriom i ideom. Żył jako badacz i inspiracja, szukając stabilności i wpływów. Pochodził z rodziny naukowców i polityków i zamierzał sprostać oczekiwaniom.

Ibn Chaldun zaczął pisać swój wstęp w 775 r. n.e. podczas swojego pobytu w zamku Ibn Salama i opisuje nam swój pobyt w tym zamku, mówiąc: (I zostałem tam przez cztery lata. porzucając troski, i zacząłem pisać tę książkę, i jestem jej mieszkańcem, i ukończyłem wstęp w ten dziwny sposób, do którego zostałem poprowadzony podczas tego odosobnienia, więc pytałem młodych słów i znaczenia tej myśli, aż jej masło wypłynęło, a jej rezultaty się składały). Ibn Chaldun skończył pisać swój wstęp w połowie 779 r. n.e. ¹

Problem z wyszukiwaniem:

W przypadku badań nad dziedzictwem gospodarczym, wpływem na wyniki gospodarcze i procesem rozwoju, w badaniach omówiono teorie i idee ekonomiczne myśliciela Ibn Chalduna, począwszy od wprowadzenia do historii Ibn Chalduna, poprzez kontynuację jego działalności i pracy, analizę idei ekonomicznych oraz sprawdzenie i pogłębienie niektórych podstawowych pojęć,

---

¹ - Tayseer Sheikh Al-Ard, Ibn Khaldun, Dar Al-Anwar, Bejrut 1966, s. 14.

wokół których obraca się myślenie ekonomiczne Chaldun, dzięki czemu przechodzimy przez tę analizę i dogłębnie poprawną percepcję. Przedstawił rzeczywistość tego myślenia taką, jaka jest naprawdę, a nie taką, jaką niektórzy chcieliby ją widzieć.

Znaczenie badań:

Ibn Chaldun przyczynił się do rozwoju idei ekonomicznych, a badania i analizy w teoriach i ideach ekonomicznych Ibn Chalduna są ważnym elementem do radzenia sobie z myślą rozwojową w naszych krajach, które stoją przed złożonymi wyzwaniami gospodarczymi, a badania te stanowią temat intelektualny, który nie został zignorowany w historii, co czyni je materiałem wartym zbadania i przestudiowania.

Cele badawcze:

Badania mają na celu rzucenie światła na znaczenie teorii i idei ekonomicznych myśliciela Ibn Chalduna oraz skupienie się na jego stosunku do rozwoju i roli, jaką może odegrać w krajach arabskich na kolejnym etapie.

Hipotezy badawcze:

W trakcie przygotowywania badań inicjowanych jest kilka hipotez, z których najważniejsze to:

- Badania i analizy teorii i idei ekonomicznych Ibn Chalduna odgrywają pozytywną rolę w osiągnięciu rozwoju.
- Niektóre teorie i idee ekonomiczne Ibn Chalduna mają negatywne i niebezpieczne skutki.
- Teorie i idee ekonomiczne Ibn Chalduna wpływają na element pracy.
- Teorie i idee ekonomiczne Ibn Chalduna są ważnym aspektem całego procesu rozwoju.

Metodologia badań:

Metoda historyczna i opisowa metoda analityczna zostaną zastosowane do badania teorii i idei ekonomicznych Ibn Chalduna oraz wyjaśnienia ich wpływu na wszechstronny rozwój.

Wyniki:

Znaczenie omawiania i analizowania ekonomicznych i społecznych teorii i idei Ibn Chalduna sprawiło, że stał się on niezbędnym materiałem dla najważniejszych badań i rozwoju oraz tematem prezentowanym na najważniejszych arabskich i międzynarodowych konferencjach i forach.

Słowa kluczowe: Ibn Chaldun, dziedzictwo, wprowadzenie, historia myśli ekonomicznej.

Idee ekonomiczne Ibn Chalduna - ojca socjologii

Treść

1 - Uczniostwo i ambicja Ibn Chalduna:	4
2 - Wstęp Ibn Chalduna:.....	5
3 - do Aleksandria, a następnie do Kairu:	6
4 - Teorie i idee ekonomiczne według Ibn Chalduna:.....	7
5 - Znaczenie idei ekonomicznych według Ibn Chalduna:	7
6 - Odkrycia Khalduna w prawach quasi-ekonomicznych:.....	8
7 – Kuczka opisana przez Ibn Chalduna:	9
8 - Gospodarka i urbanistyka w epoce Ibn Chalduna:.....	11
9 - Aspekty emerytury według Ibn Chalduna:	12
Po pierwsze: Emirat:	12
Naturalne aspekty pensjonatu.....	12
- Etapy procesu biznesowego:	16
10 - Ibn Chaldun i współczesna ekonomia:.....	18
11. Wnioski: Historia gospodarcza Ibn Chaldun ma:.....	20

Słowa kluczowe:

Ibn Chaldun, dziedzictwo, wprowadzenie, historia myśli ekonomicznej.

Idee ekonomiczne Ibn Chalduna - ojca socjologii

Prof. Dr Moustafa El-Abdallah Al Kafry

Abd al-Rahman ibn Muhammad ibn Muhammad, Ibn Khaldun Abu Zayd, al-Din al-Hadrami al-Ishbili Ibn Khaldun, urodził się w Tunisie w 732 AH / 1332 n.e., w centrum uczonych z całego Maroka.² Wielu andaluzyjskich uczonych również przybywało do niej, aby uciec przed konfliktami i zamętem, które panowały tam w tamtym czasie. Ibn Chaldun był czasami nazywany Hadrami na cześć swojego pradziadka, Waela bin Hadżara, Jemeńczyka z Hadramawt.³

1 - Uczniostwo i ambicja Ibn Chalduna:

Ibn Chaldun kształcił się u wielu uczonych i myślicieli, w tym Muhammada ibn Abd al-Muhajna al-Hadramiego, Muhammada ibn Ibrahima al-Abliego, Muhammada ibn Bazzala al-Ansariego i innych. Ibn Chaldun studiował nauki religii poprzez Koran, szariat i filozofię. Ponieważ Ibn Chaldun miał osiemnaście lat, "tymczasowo" zrezygnował z pogoni za wiedzą i zaczął ubiegać się o funkcje państwowe, a także powierzono mu napisanie znaku o zakazanym sułtanie Abu Ishaqu w Tunezji. Następnie Ibn Chaldun dołączył do świty sułtana Abu Anana, gdzie został uhonorowany w pałacu sułtana i powołany do Rady Ulemów w Fezie, co pozwoliło mu wznowić badania i naukę oraz odnowić kontakty z uczonymi i pisarzami, którzy spotkali się w Maghrebie w Fezie.

Ibn Chaldun dążył do osiągnięcia najwyższych stanowisk, jeśli nie do zdobycia samej władzy. Sułtan Abu Salem w Fezie wyznaczył go do napisania swoich biografii, pisania o nim i tworzenia jego przemówień. Pozostał na tym stanowisku przez około dwa lata, po czym objął władzę sądowniczą, gdzie w

---

2 - Al-Asqalani, Ibn Hajar, Al-Durar Al-Ambush fi Ayyan Al-Precious Water, fotokopia wydania Hyderabad (1929-1930), Dom Odrodzenia Dziedzictwa Arabskiego, Bejrut, bez daty.

3 - Ibn Khaldun, Abd al-Rahman, Introduction to Ibn Khaldun, ed. Darwish al-Juwaidi, Al-Asriya Library, Bejrut, 1995.

zupełności mu wystarczało. Ibn Chaldun przemieszczał się między Bejają, Biskrą i Tlemcenem.

W roku 764 AH. Ibn Chaldun zrezygnował ze swoich stanowisk w Fezie i udał się do Granady, gdzie przyjął go ówczesny sułtan, Muhammad bin Jusuf bin Ismail bin al-Ahmar al-Nasri. W 766 r. n.e. Ibn Chaldun powrócił do Bejaia i przywdział hidżab, najwyższe stanowisko państwowe w tamtych czasach, które w naszych czasach jest odpowiednikiem stanowiska premiera. Potem dodał do tego największe stanowisko naukowe, gdy został mówcą meczetu Kasbah. (W ten sposób wszystko jest w jego zasięgu, rozpraszając go, jak mu się podoba. 4

2 - Wstęp Ibn Chalduna:

Ibn Chaldun zaczął pisać swój wstęp w 775 r. n.e. podczas swojego pobytu w zamku Ibn Salama i opisuje nam swój pobyt w tym zamku, mówiąc: (I zostałem tam przez cztery lata. porzucając troski, i zacząłem pisać tę książkę, i jestem jej mieszkańcem, i ukończyłem wstęp w ten dziwny sposób, do którego zostałem poprowadzony podczas tego odosobnienia, więc pytałem młodych słów i znaczenia tej myśli, aż jej masło wypłynęło, a jej rezultaty się składały).

(Pisał wstęp do pisarzy zajmujących się historią świata w ciągu pięciu miesięcy. Ten wspaniały dokument jest uosobieniem jego ciężko wypracowanej mądrości i doświadczenia. Wykorzystał swoją politykę i najpierw poznał mieszkańców Maroka, aby sformułować wiele swoich idei. Dokument ten podsumowuje idee Ibn Chalduna dotyczące każdej dziedziny wiedzy w jego czasach. Poruszał różne tematy. Dyskutował o historii i historii. Z wyrachowaną logiką odrzucał niektóre twierdzenia historyczne. Omawiał aktualną naukę swoich czasów. Mówił o astronomii oraz astrologia i numerologia. Będzie omawiał chemię, chemię i magię w sposób naukowy. Swobodnie przedstawiałby swoje opinie i dobrze dokumentował "fakty" innego punktu widzenia. Jego dyskusja na temat

---

4 - Tayseer Sheikh Al-Ard, Ibn Khaldun, Dar Al-Anwar, Bejrut 1966, s. 14.

społeczności plemiennych i sił społecznych będzie najciekawszą częścią jego pracy magisterskiej. Oświecał świat głębokim wglądem w dzieła i tworzenie królestw i cywilizacji. Jego teza, że okupowana rasa zawsze będzie we wszystkim naśladować zdobywcę). 5

Ibn Chaldun skończył pisać swój wstęp w połowie 779 r. n.e.

3 - Do Aleksandrii, a następnie do Kairu:

Ibn Chaldun przemieszczał się między Bejają, Biskrą i Tlemcen. Następnie udał się do Aleksandrii w 784 r. n.e., a następnie przeniósł się do Kairu, który opisuje słowami: (metropolia świata, ogród świata, tłum narodów, amfiteatr istot ludzkich, iwan islamu i tron królewski, gdzie wznoszą się pałace i świątynie, i chlubią się swoimi horyzontami, szkołami i wawozami, i oświetlają rolę i planety naukowców... itp.).6

Ibn Chaldun osiadł w meczecie Al-Azhar, aby nauczać studentów wiedzy, dopóki sułtan Al-Zahir Barquq nie mianował go w 786 r. n.e. sędzią Maliki, więc Ibn Chaldun zrobił to z całkowitą wystarczalnością. Był skłonny do ascezy w sprawach świata i zamierzał opuścić stanowisko sędziego Maliki, ale kontynuował pracę naukową i nauczanie, a następnie stanowisko sędziego sędziów Maliki zostało mu ponownie zwrócone, a dymisja była powtarzana i powtarzana kilka razy. **Ostatnie dni w Egipcie:**

Po powrocie do Egiptu Ibn Chaldun został zwrócony królowi sędziemu. Ze względu na sytuację polityczną w społeczności Maliki w Kadyksie Ibn Chalduna będą oni trzykrotnie wydalani i odsyłani w ciągu pięciu lat. Zmarł w wieku siedemdziesięciu ośmiu lat w środę 17 marca 1406 r. (25 Ramadan 808). Został pochowany na cmentarzu sufickim pod Bab al-Nasr w Kairze. 7

---

5 - Na końcu wstępu autor pisze: "Skończyłem komponować i redagować tę pierwszą część przed rewizją i korektą, w okresie pięciu miesięcy kończącym się w połowie 779 r. [listopad 1377]. Wprowadzenie, s. 481, t. 3, także Wstępy Ibn Chalduna, s. 416.

6 - Tayseer Sheikh Al-Ard, poprzednie źródło, s. 20-23.

7 - Fischel, Walter J., Ibn Khaldun in Egypt: His Public Functions and Historical Research (1382-1406), A Study in Islamic History, University of California Press,

4 - Teorie i idee ekonomiczne według Ibn Chalduna:

Kiedy omawiamy teorie i idee ekonomiczne Ibn Chalduna, omawiamy je w trzech aspektach:

Pierwszy aspekt: odkrycie wieloramiennych teorii ekonomicznych (ze źródła prawnego, etycznego lub naukowego) zawartych we wstępie opracowanym przez Ibn Chalduna.

Drugi aspekt: zajmuje się analizą i dogłębnie niektórymi podstawowymi pojęciami, wokół których obraca się myślenie ekonomiczne Chalduna, tak abyśmy poprzez tę analizę i głębię uzyskali prawidłowe postrzeganie. Przedstawił rzeczywistość tego myślenia taką, jaka jest naprawdę, a nie taką, jaką niektórzy chcieliby ją widzieć.

Trzeci aspekt: próba zastosowania niektórych idei i koncepcji chaldunskich do współczesnych sytuacji społecznych oraz wykorzystania ich dobrze i pożytecznie w naszych czasach, po dokonaniu selekcji i selekcji odpowiednich, przy zachowaniu czysto naukowej formuły. W ten sposób możemy wyjść poza podróż opisu i analizy do etapu zastosowania. 8

Nie możemy zaliczyć uczonego Ibn Chalduna do jedyne go myśliciela arabskiego, który zwrócił uwagę na ekonomię jako samodzielny przedmiot naukowy, który może rozgałęziać się na wiele gałęzi, w tym handel, przemysł, rolnictwo i finanse, ale był poprzedzony przez innych myślicieli. Na przykład Abu al-Fadl Dżafar ibn Ali al-Dimaszczi (XII wiek n.e.), autor książki "Odniesienie do zalet handlu". 9

5 - Znaczenie idei ekonomicznych według Ibn Chalduna:

Być może, jeśli przyjrzymy się bliżej historii idei ekonomicznych, znajdziemy Ibn Chalduna jako jednego z pierwszych, którzy zdecydowali o obiektywności i niezależności ekonomii jako przedmiotu szeroko pojętej urbanistyki. Jeśli duch

---

Berkeley, 1967, s. 65. Zobacz także: Ibn Khaldun, *Introducing Ibn Khaldun and his Journey West and East*, Libańskie Wydawnictwo Książkowe, Bejrut.

8 - Tayseer Sheikh Al-Ard, poprzednie źródło, s. 40-41.

9 - Zobacz: praca doktorska pana Sobhi Mahmassaniego pt.:

Les idees economiques d' Ibn Khaldoun, edycja Bose Frees Lyon 1932.

moralny i myśl islamska przeważają nad wszystkimi troskami tej urbanistyki, to problem dotyczy ogólnego klimatu intelektualnego. I kwestia filozoficznego, holistycznego spojrzenia. Jakie są najważniejsze odkrycia Ibn Chalduna w dziedzinie emerytur, abyśmy mogli opisać jego idee i zapewnić mu miejsce wśród myślicieli ekonomii?

6 - Odkrycia Khalduna w prawach quasi-ekonomicznych:

Najważniejsze odkrycia Khalduniya dotyczyły praw quasi-ekonomicznych, które można podsumować w następujący sposób:

- Udowodnianie obiektywności życia gospodarczego, identyfikowanie jego podstawowych zjawisk oraz podkreślanie wstępnego podejścia do postrzegania rzeczywistości gospodarczej w oderwaniu lub w powiązaniu z całą rzeczywistością społeczną.
- Upierając się, że życie gospodarcze jest związane z ziemią, i to w odniesieniu do historii tego życia i podstaw jego powstania, przyznając jednocześnie, że w życiu cywilnym może istnieć częściowa niezależność od ziemi, która w dużej mierze zależy od ludzkich wynalazków.
- Stwierdzenie, że praca humanitarna jest niemal źródłem wszelkiego utrzymania, a dobra ziemskie nie mają sensu bez działań humanitarnych. Dzieje się tak z podziałem dzieł na dzieła naturalne, które są dziełami produkcyjnymi, i nienaturalne, czyli dzieła, których właściciele są zależni od eksploatacji cudzej produkcji.
- Udowodnienie, że życie rozciąga swoje skutki na różne działania społeczne i dziedziny, w tym politykę, zachowania moralne i organizacje.
- Twierdzenie, że konflikt trwa między grupami, których środki utrzymania są zróżnicowane i sprzeczne, a streszcza się to w permanentnym konflikcie między Beduinami, którzy mają rolniczą i pasterską rentę

ograniczoną do niezbędnego minimum, a królewskim feudalizmem i otaczającymi go klasami, które są zależne od luksusowej miejskiej renty pochodzącej z wyzysku klas produkcyjnych). 10

Zainteresowanie Khalduna łąceniem ze sobą zjawisk społecznych i życiowych, przy jednoczesnym uznaniu wielorakich kulturowych, etycznych, politycznych, militarnych, a czasem biologicznych aspektów tych zjawisk, było wyraźnym dowodem na to, że nie chciał on dzielić aspektów ludzkiego życia. Uważa jednak, że nauka o kompleksowej urbanistyce musi mieć dyscypliny, takie jak socjologia publiczna, polityka, ekonomia i kultura, pod warunkiem, że nie zostanie pominięty dynamizm, który łączy wszystkie te dziedziny. Al-Omran al-Khalduni to stanowisko naukowe, które jest ważne w historii myśli ludzkiej.¹¹

7 – Kuczka opisana przez Ibn Chalduna:

Kuczka jest pieczęcią na pieniądzach, takich jak dinary i dirhamy (traktowane u ludzi żelazną pieczęcią, w której wygrawerowane są odwrócone obrazy lub słowa, i wybijane na dinarach lub dirhamach, więc opłaty za te napisy wychodzą na nich jako proste zjawisko, po tym, jak kaliber gotówki tej płci jest rozważany w jej odprawie odlewniczej raz za razem, i po oszacowaniu dirhamów i dinarów z pewną prawidłową wagą, nazywa się to, więc zajmowanie się nimi jest liczbą, a jeśli nie jest oszacowane, zajmowanie się nimi jest wagą). 12

Słowo kuczka było imieniem znaku, który jest żelazem wziętym do tego, i przeniesieniem jego wpływu, którym są napisy na dinarach i dirhamach, a następnie przeniesionym w tym celu, i rozważenie zaspokojenia potrzeb i warunków mennicy, co jest pracą, więc stało się nauką w zwyczaju krajów. Kuczka jest niezbędną funkcją dla króla, ponieważ odróżnia czystych od sfałszowanych pieniędzmi

---

10 - Dr Abdelmajid Meziane, Teorie ekonomiczne Ibn Chalduna, National Company for Publishing and Distribution, Algieria, 1981, s. 399-400.

11 - Tamże, s. 398.

12 - Historia Ibn Chalduna.

wśród ludzi podczas transakcji, a oni obawiają się w jej integralności oszustwa, umieszczając na niej pieczęć sułtana z tymi dobrze znanymi napisami.

Arabowie mieli do czynienia ze złotem, srebrem i wagą, a Persowie z dinarami i dirhamami w ich rękach zostali przywrócenie do wagi i działali między sobą, dopóki oszustwo w dinarach i dirhamach nie zostało przesadzone, ponieważ państwo nie zwróciło na to uwagi, i nakazał Abdulowi Malikowi bin Marwanowi Al-Hajjajowi, cytowanemu przez Saeeda bin Musayyiba i Abu Al-Zinada, uderzyć w dirhamy i odróżnić sfalszowane od czystych, i że w roku siedemdziesiątym czwartym, i rzeczonym Al-Madaini w roku siedemdziesiątym piątym, a następnie nakazał wypłacić pod każdym innym względem rok siedemdziesiąty szósty i napisał na nim: Bóg jest Jedynym z Boga Niezłomnego! Potem strażnik Ibn Habiraha w Iraku za czasów Jazyda bin Abdula Malika, istnienie kolei, potem Khalid przesadził z jej recytacją, a po nim Jusuf bin Omar. Mówiono: pierwszy, który uderzył w dinary i dirhamy Musab bin Zubair w Iraku siedemdziesiąt lat na rozkaz swojego brata Abdullaha, kiedy był gubernatorem Hidżazu, i napisał na nim z jednej z dwóch stron: "błogosławieństwo Boże", a z drugiej "imię Boga", a następnie zmienił pielgrzymów rok później i napisał na nim imię pielgrzymów i oszacował jego wagę na to, co zostało ustalone za dni Omara. Dzieje się tak dlatego, że na początku islamu dirham ważył sześć duanq, a ciężar ważył jeden dirham i trzy czwarte dirhama, więc było to dziesięć dirhamów z siedmioma ciężarami.

Kiedy Abd al-Malik zobaczył, że zabranie kuczki ma chronić obecnych krytyków w traktowaniu muzułmanów przed oszustwami, wyznaczył jej wysokość na to, co ustaliło się w epoce Umara, niech Bóg będzie z niego zadowolony, i przybrał charakter żelaza i wziął w nim słowa, a nie obrazy, ponieważ mowa i retoryka są najbliższymi i najbardziej oczywistymi aspektami Arabów, chociaż szariat zabrania obrazów. A gdy to czynił, trwał wśród ludu przez wszystkie dni wiary. Dinar i dirham miały zaokrąglone kształty i były napisane na nich w równoległych okręgach, w których z jednej

strony wypisane były imiona Boga na chwałę i uwielbienie oraz modlitwy za Proroka i jego rodzinę, a z drugiej strony data i imię kalifa. Tak było za czasów Abbasydów, Ubaidich i Umajjadów.

8 - Gospodarka i urbanistyka w epoce Ibn Chalduna:

Ibn Chaldun dzieli dzieła na dwa rodzaje, indywidualne i zbiorowe, a z drugiej strony rozróżnia produkcję ręczną i miejską, a Ibn Chaldun omówił dzieła i sklasyfikował je zgodnie z ich charakterem.

To, co w oczach Ibn Chalduna oznacza pracę, to "ze względu na środki do życia", a definicja środków do życia brzmi (zarabiający lub nabyty z pieniędzy po pracy i dążeniu, jeśli wraca do właściciela z korzyścią i otrzymuje owoce z wydatków na jego potrzeby). Ibn Chaldun umieścił tę definicję w oparciu o prawoznawstwo, a następnie zwiększył potwierdzenie hadisu, w którym Prorok (pokój i błogosławieństwo Allaha niech będą z nim) powiedział: "Masz od swojego właściciela tylko to, co zjadłeś i zginąłeś lub nosiłeś i to zrobiłeś, lub dałeś jałmużnę i wydałeś". 13

Na tej podstawie Ibn Chaldun rozróżniał dwa rodzaje pieniędzy: środki do życia i zyski. Ponieważ człowiek nie pracuje tylko po to, aby zaspokoić swoje potrzeby, ale także kalkuluje przyszłość, a strach przed wahaniami warunków, czy to ze strachu o siebie, czy o swoje dzieci, popycha go do zdobywania zysków, z których może skorzystać w przyszłości. Oznacza to, że Ibn Chaldun rozróżniał konsumpcję (zaspokajanie wszystkich potrzeb) i oszczędzanie, które odpowiada nadwyżce pracy po zaspokojeniu wszystkich potrzeb. Oznacza to, że Zyski z punktu widzenia Ibn Chalduna są podobne do oszczędzania w naszych czasach, nawet samo oszczędzanie różni się na poziomie Ibn Chalduna, tak samo jak jest ważne i tak samo jak poziom jego wykorzystania. 14

Człowiek potrzebuje tego, co go wzmacnia i podtrzymuje na wszystkich etapach i fazach życia (od narodzin do śmierci). A natura i to, co ona zawiera, jest zaprzęgnięte do zaspokajania potrzeb

---

13 - Wstęp do Ibn Chalduna, s. 381.

14 - Patrz: Dr. Abdul Majeed Meziane, poprzednie źródło, str. 337.

człowieka, a kiedy jednostka jest w stanie sama siebie i przekracza słabości, a dzieciństwo szuka i pracuje w celu zdobycia zysków, wydania ich na gromadzenie swoich potrzeb i potrzeb, wtedy trzeba szukać i pracować, aby uzyskać emeryturę i zyski, jeśli emerytura jest tak potrzebna, potrzebna i dobrobyt jednostki, a co więcej, jest źródłem finansowania interesów jednostki, jest to uważane za źródło utrzymania i że to, co osoba otrzymuje lub nabywa, jest źródłem utrzymania, jeśli używa tego, aby wydać je w swoim interesie i jego potrzeb. Emerytura jest celem utrzymania i dążenia do jej poboru, a środki do życia są zbierane i zdobywane w różnych formach. 15

9 - Aspekty emerytury według Ibn Chalduna:

Ibn Chaldun uważa, że aspekty emerytury są dwojakiego rodzaju: pierwszy – nienaturalna doktryna emerytury, którą jest emirat, a drugi – naturalne oblicza emerytury i obejmuje handel, rolnictwo i przemysł.

Po pierwsze: Emirat:

Emirat według Ibn Chalduna nie jest naturalną doktryną emerytalną i obejmuje żołnierza, policjanta i skrybę, czyli królewskie pobory tamtych czasów oraz podatki i opłaty w naszych czasach.

Naturalne aspekty pensjonatu

Rolnictwo, przemysł i handel to naturalne oblicza pensjonatu.

A- Rolnictwo:

- **Ibn Chaldun uważa, że rolnictwo** wyprzedza wszystkie sektory, ponieważ było proste i naturalne wrodzone nie musi patrzeć ani nauki, dlatego rolnictwo w stworzeniu przypisuje się Adamowi, ojcu ludzkości, który jest jego nauczycielem i tym, który się na nim opiera, a to oznacza, że jest najstarszym przedmiotem emerytury i najbardziej odpowiednim dla natury. 16

Rolnictwo według współczesnej koncepcji stało się sumą pracy i metod pielęgnacji gleby w celu produkcji roślin i hodowli zwierząt domowych na potrzeby człowieka, co oznacza, że rolnictwo ma na

---

15 - Wprowadzenie, s. 380.

16 - Tamże. – Zob. Wprowadzenie, s. 406.

celu produkcję płodów rolnych, ptaków, drobiu, zwierząt gospodarskich i ich produktów, a to obejmuje: (zboża, rośliny włókniste, rośliny oleiste, winorośl, rośliny aromatyczne, rośliny lecznicze, kwiaty i ogrodnictwo, rośliny strączkowe, drzewa owocowe, lasy i lasy, hodowla zwierząt, hodowla ptaków, produkty mleczne, produkcja miodu, produkcja jedwabiu, ryby, ślimaki i skorupiaki).

Wtedy produkcja rolna bardzo się rozwinęła i skorzystała z postępu technicznego, w zakresie mechanizacji rolnictwa, przemysłu nawozowego i wykorzystania oraz rozwoju ras nowoczesnymi środkami naukowymi, a nowa gałąź przemysłu, przemysł rolniczy, znalazła sumę procesów przemysłowych, które są przeprowadzane na bazie produktów rolnych, które mogą obejmować nawozy, maszyny i procedury niezbędne w rolnictwie i hodowli zwierząt. Ze względu na wielki rozwój, jaki nastąpił w sektorze przemysłowym po rewolucji przemysłowej i rozwój transportu, rolnictwo zajęło miejsce za przemysłem i handlem.

Praca rolnicza jest wykonywana przez grupę ludzi związanych z pracą w roli i działalnością rolniczą, którzy są chłopami, a ich związek z ziemią wynika albo z charakteru wykonywanej pracy, albo z formy dochodu, jaki uzyskują z rolnictwa, i możemy wyróżnić następujące kategorie rolników:

Pierwsza kategoria: obejmuje pracowników najemnych w rolnictwie, którzy mogą być zaliczani do klasy robotniczej i otrzymują emeryturę jako wynagrodzenie za swoją pracę, następnie chłopci na sztuki, którzy otrzymują część swojej emerytury w pracy zarobkowej w sektorze rolniczym lub przemysłowym, a drugą część poprzez inwestowanie kawałka ziemi, który dzierżawią lub posiadają.

Druga kategoria: obejmuje właścicieli, którzy uprawiają określoną inwestycję bez uciekania się do pracy najemnej, a ich posiadanie ma formę własności lub kontraktu, a także obejmuje średnich właścicieli, którzy posiadają ziemię, która zwykle zapewnia im to, co jest niezbędne do utrzymania ich rodzin i

utrzymania ich inwestycji, oprócz nadwyżki w niektórych latach z dobrym sezonem, który później zamienia się w kapitał.

Trzecia kategoria: obejmuje właścicieli ziemskich, którzy zatrudniają pewną liczbę pracowników najemnych do pracy na swojej ziemi. Są oni związani z chłopami jedynie poprzez dochód, jaki dają im inwestycje rolnicze w wyniku posiadania ziemi, wyzysku wysiłków pracowników najemnych w rolnictwie i kradzieży ich pracy, zmierzając w ten sposób w kierunku koncentracji wielkiej własności kosztem upadku małej i średniej własności.

B- Przemysł:

Ibn Chaldun mówi, że jest to drugie (dla rolnictwa) i późniejsze od niego, ponieważ jest to wehikuł naukowy, w którym idee i oczy są rozproszone, i dlatego często można go znaleźć tylko u ludu Hatry, który jest późniejszy niż Beduini i drugi wokół niego, i w tym sensie przypisywany Idrisowi, drugiemu ojcu stworzenia, wywodzi się dla tych, którzy po nim następują, od ludzi.¹⁷

Przemysł bardzo się rozwinął, zwłaszcza po rewolucji przemysłowej i wynalezieniu maszyny parowej oraz rozwoju źródeł i rodzajów energii, a przemysł obejmował całość wytworzonej działalności gospodarczej, czyli całokształt procesów, które przyczyniają się do przekształcania surowców znajdujących się w przyrodzie w różnych formach oraz produkcji dóbr, które są wykorzystywane do zaspokajania potrzeb człowieka. Gałęzie przemysłu, które wytwarzają surowce lub wytwarzają pierwotne przemiany w towarze, można nazwać przemysłem podstawowym lub ciężkim, podczas gdy przemysły, które wytwarzają towary do bezpośredniego użytku, nazywane są przemysłami wytwórczymi, a także można dokonać rozróżnienia między dużym przemysłem zmechanizowanym a małym przemysłem, który jest bardzo zbliżony do rzemiosła.

---

17 - Wstęp do Ibn Chalduna, s. 383.

W podziale horyzontalnym przemysłu można wymienić następujące gałęzie przemysłu: przemysł wydobywczy, hutniczy, hutniczy i stalowy, budowlany, chemiczny, maszynowy, metalowy i elektryczny, spożywczy, włókienniczy, garbarski i skórzany, energetyczny.

Przemysł rozwijał się szybko od XVIII wieku, co doprowadziło do wysunięcia się sektora przemysłowego nad sektory handlu i rolnictwa, zwłaszcza w krajach rozwiniętych (socjalistycznych lub kapitalistycznych) oraz do pierwszej działalności gospodarczej w gospodarce narodowej, a także zauważamy wzrost dużych gałęzi przemysłu, które są produkowane w celu dystrybucji do różnych części świata, a nie tylko na lokalną konsumpcję. Przemysł różni się od rolnictwa, które opiera się na uprawie ziemi i hodowli zwierząt, od rzemiosła, które opiera się głównie na działalności niekolektywnej, ale na działalności indywidualnej lub rodzinnej, oraz od usług mających na celu oddanie towarów rolnych i przemysłowych w ręce konsumenta.

Na każdym etapie rozwoju gospodarczego niektóre gałęzie przemysłu mają większe znaczenie niż inne i pełnią rolę generatora, silnika i motywacji gospodarki narodowej. W drugiej połowie XX wieku duże znaczenie zyskały następujące gałęzie przemysłu: przemysł elektronowy, lotniczy, naftowy, żelazny i stalowy oraz samochodowy. Te gałęzie przemysłu wyróżniają się następującymi zaletami w porównaniu z pozostałymi gałęziami przemysłu:

- Odgrywa zasadniczą i zdecydowaną rolę w stosunku do pozostałych gałęzi, ze względu na wysoki poziom techniczny, jaki osiągnął.
- Sektory są bardzo zmonopolizowane, ponieważ są kontrolowane przez dwie lub trzy grupy pełnej kontroli.
- Sektory, w których kapitał zagraniczny jest silnie zdominowany.

c. Handel:

Jeśli handel jest normalny w zarabianiu, a większość jego sposobów i doktryn to sztuczki polegające na uzyskiwaniu między tymi dwiema wartościami kupowania i sprzedawania w celu uzyskania korzyści z zarabiania na tej nagrodzie, to szariat zezwala na zyski, ponieważ jest hazardem, ale nie bierze pieniędzy innych za darmo, więc specjalizuje się w legalności. 18

Handel tutaj to ruch handlu towarami, który odbywa się bezpośrednio lub za pośrednictwem waluty, a kupno i sprzedaż są podstawą handlu, ale gdy towary są wymieniane bezpośrednio, oznacza to barter, podczas gdy wymiana za pomocą waluty odbywa się na trzy sposoby:

1- **Wymiana handlowa**, czyli sprzedaż w zamian za zapłacenie przez kupującego wartości towarów gotówką, a kupujący jest ostatnim konsumentem tych towarów.

2- **Wymiana dwustronna** to sprzedaż, która daje kupującemu rabat uzyskany w wyniku późniejszej sprzedaży tego, co kupił i gdy towar zostanie dostarczony do ostatniego konsumenta.

3- **Wymiana trójkątna**, i tutaj między sprzedającym a kupującym używana jest trzecia osobowość, która wykonuje zadanie sprzedającego i kupującego, aby faktycznie dostarczyć towar do miejsc jego konsumpcji, a osoba trzecia może być osobą materialną lub prawną i może być kupcem lub państwem.

- Etapy procesu biznesowego:

Proces biznesowy składa się z dwóch głównych etapów: kupna i sprzedaży:

Pierwszy etap - zakup: to uzyskanie towaru lub usługi po cenie gotówkowej, co odróżnia zakup od barteru to pośrednicząca rola odgrywana przez pieniądź, czy to reprezentowany przez gotówkę, czy płatność terminową. Zakup odbywa się wieloma metodami, z których najważniejsze to:

---

18 - Wstęp do Ibn Chalduna, s. 383 – zob.: Muqaddimah Ibn Khaldun, s. 394.

- **Zakup za gotówkę**, a proces płacenia pieniędzy za wartość towaru podczas procesu zakupu.
- **Zakup na raty**, w którym towar otrzymuje się bezpośrednio w zamian za zobowiązanie do zapłaty w kolejnych ratach, a odbywa się to poprzez podpisanie specjalnych papierów handlowych po wyższej cenie niż zakup za gotówkę.
- **Zakup na kredyt** to dostarczenie towaru i usługi bezpośrednio w zamian za zobowiązanie do zapłaty w późniejszym terminie, który zostanie uzgodniony między sprzedającym a kupującym.

Zakup jest związany z wartością użytkową towaru lub usługi, natomiast sprzedaż jest związana z wartością wymiany.

Drugi etap - sprzedaż: Jest to dostarczenie towaru lub usługi w zamian za cenę uzgodnioną między sprzedawcą a kupującym, a gdy nie uzgodniono konkretnej ceny za towar lub usługę, ale towar jest wymieniany na towar lub usługę na usługę, proces ten jest barterem, a nie sprzedażą. Sprzedaż jest:

- **Sprzedaż gotówkowa:** gdy płatność jest dokonywana, gdy sprzedawca dostarcza kupującemu sprzedany towar lub usługę.

- lub **sprzedaż terminowa**, umowa, na mocy której sprzedawca może odzyskać wartość sprzedanego towaru po upływie określonego terminu od kupującego, który odebrał towar i zażądał odroczenia płatności na późniejszy termin. Sprzedaż jest zakończona, gdy umowa między sprzedającym a kupującym wyraźnie określa towar lub usługę będącą przedmiotem sprzedaży oraz cenę, niezależnie od sposobu zapłaty, a gdy nie ma takiej jasności, sprzedaż staje się niekompletna. **19**

Handel w naszych czasach jest dwojakiego rodzaju:

1- Handel wewnętrzny - Jest to przepływ towarów i usług między obywatelami w tym samym kraju.

2- Handel zagraniczny - związany z wymianą handlową na poziomie międzynarodowym, a wymiana ta odbywa się między

---

19 - Wstęp do Ibn Chalduna, s. 383.

przedsiębiorstwami przemysłowymi lub handlowymi powiązаныmi z różnymi krajami, a handel zagraniczny obejmuje dwa rodzaje wymiany:

Eksport, czyli sprzedaż dokonywana przez dany kraj do innych krajów.

Import, czyli zakupy jednego kraju z innych krajów.

Handel zagraniczny opiera się na nadwyżce produkcji, która w swojej postaci towarowej jest w stanie przemieszczać się z jednego kraju do drugiego ze względu na łatwą dostępność możliwości przeprowadzenia procesu przemieszczania tych towarów i towarów między krajami.

Z powyższego wynika, że nie ma uczynków szlachetnych i czynów nieuczciwych, jeśli nie mierzymy miarą pożytku publicznego oraz dobroci kraju i ludu, to najkorzystniejsze uczynki dla ogółu społeczeństwa są z natury bardziej zaszczytne niż inne, a najbardziej zaszczytnym źródłem utrzymania jest to, które pochodzi z trudu ręki. Dlatego budowa, wzrost i rozwój krajów oraz osiągnięcie dobrobytu ich ludności mogą być osiągnięte tylko dzięki ciężkiej pracy, trudowi i zwiększonej produkcji.

10 - Ibn Chaldun i współczesna ekonomia:

Wniosek, do którego doszedł Ibn Chaldun w drugim rozdziale swojego wstępu, badając beduińską urbanistykę, jest następujący: (Różnica pokoleń w ich warunkach jest różnicą ich pszczoł od emerytury) z konieczności doprowadziła go do przestudiowania kilku twierdzeń ekonomicznych, które są uważane za kamień węgielny współczesnej ekonomii, takich jak badanie metod produkcji, które kolejne społeczeństwa ludzkie, i przejście tych ostatnich od koczownictwa do cywilizacji, to znaczy od rolnictwa do przemysłu i handlu: (Jeśli chodzi o rolnictwo, przemysł i handel, są one naturalnymi przedmiotami emerytury. Jeśli chodzi o rolnictwo, to wyprzedza je wszystkie. Co się tyczy przemysłu, to jest on drugi i późniejszy, ponieważ jest złożony i naukowy, w którym myśli i uwaga są rozproszone, i dlatego często spotyka się go tylko

u mieszkańców Hatry, którzy są późniejsi od Beduinów i ustępują jemu). 20

Ibn Chaldun skupił się na przemyśle, czyniąc go głównym powodem cywilizacyjnego dobrobytu: (Rzemiosło uzupełnia doskonałość i obfitość urbanistyki miejskiej. Zajmował się powiedzeniem o podziale pracy, że (gatunek ludzki nie istnieje inaczej, jak tylko dzięki współpracy), ponieważ człowiek nie jest w stanie zaspokoić wszystkich swoich potrzeb, niezależnie od jego zdolności, ponieważ rzemiosła w gatunku ludzkim są liczne z obfitością dzieł krążących w urbanizacji. Są po to, aby były wyłączone z inwentarza i nie były brane przez liczenie, takie jak: rolnictwo, budownictwo, szycie, stolarstwo, dziewiarstwo, położnictwo, papiernictwo i medycyna. Jeśli chodzi o kwestię wartości, to według Ibn Chalduna jest nią wartość ludzkich dzieł: wiedz, że to, co przynosi korzyść człowiekowi i co nabywa z finansów, jeśli jest to jedno z rzemiosł, to korzyścią z nabytego jest wartość jego pracy. Jest tylko praca, taka jak stolarstwo i szycie drewnem i przedzenie, ale praca w nich jest coraz cenniejsza, a jeśli nie jest to handel, to wartość tej korzyści i wartości musi wpisać wartość pracy, za pomocą której została uzyskana, ponieważ bez pracy jej wartość nie zostałaby uzyskana. Okazuje się, że wszelkie korzyści i zyski są wartościami ludzkiego działania.) Nie stracił też z oczu powiedzenia (wartość nadmierna), choć nie odniósł się do niego dogłębnie, gdy zetknął się z właścicielem prestiżu: (a wszystko to, co by się stało, gdyby wynagrodzenie za pracę było używane przez ludzi bez wynagrodzenia, więc wartości tych dzieł są na nim dostępne, to jest między wartościami dzieł, które nabywa, a innymi wartościami, które wzywają go do ich usunięcia, więc są dostępne, a dzieła właściciela prestiżu są duże, więc jak najszybciej przynoszą korzyść bogatym, a wzrasta wraz z upływem dni i bogactwa.

---

20 - Wstęp do Ibn Chalduna, s. 386.

Na podstawie powyższego możemy powiedzieć, że praca Ibn Chalduna i jego odrzucenie bezpośredniej interwencji państwa w produkcję i handel ze względu na szkody gospodarcze, jakie za sobą pociąga. Jego zdaniem, potrzeba pokrycia rosnących wydatków popycha państwo do takiej interwencji, ale rezultat jest wtedy odwrotny od intencji. Ibn Chaldun pisze: "Wiedźcie, że jeśli państwo zawęży swój pobór do luksusu, który zapewniliśmy, i do dużej liczby zwrotów i wydatków oraz ograniczenia wpływów ze zbiórki, aby zaspokoić swoje potrzeby i wydatki, i potrzebuje więcej pieniędzy i poboru, wtedy akcyza jest nakładana na sprzedaż podmiotów i ich rynków, jak to przedstawiliśmy, a czasami przez zwiększenie tytułów (stawek, cen) akcyzy, jeśli została wprowadzona wcześniej, a czasami przez dzielenie się pracownikami i poborcami oraz posiadanie (wchłanianie) ich kości, kiedy widzą, że uzyskali coś pożytecznego z pieniędzy ze zbiórki, czego nie pokazuje konto (księgowi), a czasami Tworząc handel i rolnictwo, sułtan nazywa się podatkiem (w imię podatków), gdy widzi, że kupcy i chłopcy otrzymują odsetki i dochody z łatwością swoich pieniędzy, a zyski są proporcjonalne do kapitału. Nabywają zwierzęta i rośliny, które mają być wykorzystywane do kupowania towarów i wystawiają je na transfery rynkowe, i obliczają to na podstawie generowania kolekcji i zwiększania korzyści. Wielki błąd i uszkodzenie fal na wiele sposobów.

Z powyższego wynika, że wstęp Ibn Chalduna uważany jest za pierwszą encyklopedię w naukach humanistycznych, ale jest to pierwsze ogólne dzieło encyklopedyczne około pięciu wieków przed nadejściem ery encyklopedii. 21

11 - Wniosek: Naukowa metoda myśli ekonomicznejKhalidouni:

Jeśli liczne badania przedstawione nam przez uczonego Ibn Chalduna starały się wykazać znaczenie jego myślenia w odniesieniu do tematów społecznych czy ekonomicznych, to

---

21 -wiedza

http://www.marefa.org/index.php/%D8%A7%D8%A8%D9%86_%D8%AE%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%86#.D8.B9.D9.84.D9.85_.D8.A7.D9.84.D8.A7.D9.82.D8.AA.D8.B5.D8.A7.D8.AF

badania te oddały wielką przysługę nauce, ponieważ wprowadziły nas w ważny etap rozwoju myśli ludzkiej. Im głębiej badamy i analizujemy myśl Chalduna, tym ważniejsze odkrycia osiągamy, ponieważ etap wyłaniania się nowej nauki, jaką jest nauka o urbanistyce, którą stworzył Ibn Chaldun, nie może być szybko przekroczony lub zignorowany i przeoczony. 22

Znaczenie myśli ekonomicznej Ibn Chalduna przejawia się w jego metodzie naukowej, a jego idee są narzędziem do analizy szczególnej jakości społeczeństw, które istniały od wieków. Pozwala nam poznać historię gospodarczą tych społeczeństw i zrozumieć wiele zmian, które ludzkość osiągnęła. Studiowanie ich jest sposobem postrzegania materializmu historycznego w ogóle. Podobnie jak analiza przebiegu rozwoju społeczno-ekonomicznej konfiguracji Komunizm, niewolnictwo, społeczeństwo feudalne do społeczeństwa kapitalistycznego, Marks pozwolił nam zrozumieć zjawiska i problemy społeczno-ekonomiczne swoich czasów w Europie, począwszy od materializmu historycznego, i rzucił światło na rozwój społeczeństwa ludzkiego, badanie modeli społeczno-ekonomicznych Ibn Chalduna pozwala nam zrozumieć wiele wydarzeń w tej części świata, tj. w świecie islamskim.

Prof. Dr Moustafa El-Abdallah Al Kafry

Wydział Ekonomii – Uniwersytet w Damaszku

---

22 - Dr Abdul Majeed Al-Mezian, poprzednie źródło, str. 39.

Odwołania:

1. Ibn Chaldun, Abd al-Rahman M., Wprowadzenie do Ibn Chalduna, I. Dr Darwish Al-Juwaidi, Biblioteka Al-Asriya, Saida, Bejrut, 1995.
2. Al-Asqalani, Ibn Hajar, Al-Durar Al-Ambush fi Ayyan Al-Precious Waters, ilustrowana kopia wydania Hyderabad (1929-1930). Dom Odrodzenia Dziedzictwa Arabskiego, Bejrut, bez daty.
3. Ibn Chaldun, Wprowadzenie, Wstęp do historii, tłumaczenie. Franz Rosenthal, Bollingen XLIII series . Princeton University Press, Princeton, 1967, 3 tomy.
4. Fischel, Walter J., Ibn Khaldun in Egypt: His public functions and his historical research (1382-1406) A study in Islamic Historiography, University of California Press, Berkeley 1967.
5. Annan, Muhammad A., Ibn Khaldun: His Life and Works, Bhavan Book, New Delhi, 1979.
6. Mahdi, Mohsen, Ibn Khaldun's Philosophy of History: A Study of the Philosophical Basis of Culture, George Allen and Unwin, Londyn 1957.
7. Al-Issawi, Charles, The Philosophy of Arab History: An Anthology from Prolegomena Ibn Khaldun of Tunisia (1332-1406), The Wisdom of the Orient Series, John Murray, Londyn, 1950.
8. Lacoste, Yves, Ibn Khaldun: Narodziny historii i przeszłość Trzeciego Świata. Tr. David Macy. Verso, Londyn, 1984.
9. Lawrence, David, red., Ibn Khaldun i ideologia islamska, E. J. Brill, Leiden, 1984.
10. Tayseer Sheikh Al-Ard, Ibn Khaldun, Dar Al-Anwar, Bejrut 1966, s. 14.
11. Ibn Chaldun, Wprowadzenie do Ibn Chalduna i jego podróży na Zachód i Wschód, Libańskie Wydawnictwo Książkowe, Bejrut.
12. Praca doktorska pana Sobhi Mahamsani pt.:

13. Les idées économiques d' Ibn Khaldoun, édition Bose Frees
Lyon 1932.

14. Dr Abdel Majid Meziane, Théorie économique Ibn
Chaldun, National Company for Publishing and
Distribution, Algérie, 1981, s. 399-400.

15. wiedza

http://www.marefa.org/index.php/%D8%A7%D8%A8%D9%86_%D8%AE%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%86#.D8.B9.D9.84.D9.85_.D8.A7.D9.84.D8.A7.D9.82.D8.AA.D8.B5.D8.A7.D8.AF